

LADY
MACBETH

NYIKOLAJ LESZKOV KISVÁROSI LADY MACBETH CÍMŰ KISREGÉNYE ALAPJÁN

WILLIAM OLDROYD FILMJE

BLDG FILMS

LOTTERY FUNDING BFI

SHOTBY

FEATURES

PRODIGYST

magyarhangya

LADY MACBETH

színes, feliratos, brit dráma, 2016, 89 perc

Mozibemutató: 2017. szeptember 28.

Korhatár-besorolás: tizenhat éven aluliak számára nem ajánlott (16)

Rendező **William Oldroyd**

Forgatókönyv **Alice Birch**

Producer **Fodhla Cronin O'Reilly**

Executive Producerek **Christopher Moll, Steve Jenkins,
Lizzie Francke, Jim Reeve & Christopher Granier-Deferre**

Fényképezte **Ari Wegner**

Látványtervező **Jacqueline Abrahams**

Vágó **Nick Emerson**

Szereplőválogatás **Shaheen Baig**

Jelmeztervező **Holly Waddington**

Frizura és make-up **Sian Wilson**

Hang **Dan Jones & Ben Baird**

Katherine Florence Pugh

Sebastian Cosmo Jarvis

Alexander Paul Hilton

Anna Naomi Ackie

Boris Christopher Fairbank

Agnes Golda Rosheuvel

Teddy Anton Palmer

Mary Rebecca Manley

Tessa Fleur Houdijk

Peter atya Cliff Burnett

Edward David Kirkbride

Dr. Burdon Bill Fellows

Mr. Robertson Nicholas Lumley

Mr. Kirkbride Raymond Finn

Logan nyomozó Ian Conningham

SZINOPSZIS

A vidéki Anglia, 1865. Az ifjú Katherine fuldoklik szerelem nélkül kötött házasságában, nála jóval korosabb, megkeseredett férje és annak rideg családja nyomása alatt. Amikor szenvedélyes viszonyt kezd férje birtokának egy szolgájával, olyan elementáris erő szabadul fel benne, hogy többé semmi nem állhat útjába. A *Lady Macbeth* egy gyönyörű, határozott és könyörtelen fiatal nő tragikus portréja, aki egy férfiak által dominált világban saját kezébe veszi a sorsát.

Nyikolaj Leszkov 1865-ben írt kisregénye, a *Kisvárosi Lady Macbeth* több adaptációt is megért már: Sosztakovics operát írt belőle, Andrzej Wajda megfilmesítette, a budapesti Katona József Színház pedig Fullajtár Andrea címszereplésével mutatta be 1998-ban. A színházi rendező William Oldroyd debütáló játékfilmje és a főszerepben látható ifjú tehetség, Florence Pugh számos díjat nyert el, és a kritikusok elismerését is kivívta.

A LADY MACBETH STÁBJÁRÓL RÖVIDEN

Florence Pugh (*Eszmélet*) alakítja a 19. századi kosztümös dráma főszerepét. Cosmo Jarvis (*Kémvadászok: A szolgálat kötelez*), a korábbi Screen Star of Tomorrow alakítja Sebastiant, a szeretőjét; a további szerepekben Paul Hilton (*Üvöltő szelek*), az újonc Naomi Ackie, valamint Christopher Fairbank (*A galaxis őrzői*) láthatók.

A forgatókönyvet Alice Birch írta, a legígéretesebb drámairókat díjazó George Devine Award 2014-es nyertese. A *Lady Macbeth Fodhla Cronin O'Reilly* producer (Sixty Six Pictures) első filmje. Cronin O'Reilly 2013-ban Oscar-nevezésig jutott a *Head Over Heels* című animációs rövidfilmmel.

A film látványterve a BAFTA-díjas Jacqueline Abrahams (*A homár; A fekete ruhás nő 2.*) érdeme, a kosztümök Holly Waddington (*Az U.N.C.L.E embere*) munkáját dicsérik, a film különleges képi világa Ari Wegner operatőr (*Ruin*) munkája. A film vágója Nick Emerson (*Starred Up, Good Vibrations*).

A KEZDETEK

A filmet rendező William Oldroyd és az író Alice Birch mindketten a színház világából érkeztek, ahol korábban már letették névjegyüket: Oldroyd a Young Vic Theatre direktoraként együtt dolgozott a Royal Shakespeare Company (RSC) társulatával, Birch pedig díjnyertes színműíróként vett részt a Royal Court és az RSC tevékenységében. Oldroyd belépője a film világába a *Best* című rövidfilm volt, mely elnyerte a Sundance London díját. Amikor bemutatta őket egymásnak közös ügynökük, beszélgetésük témája hamarosan egy egészestés film terve lett.

Birch hozta szóba Nyikolaj Leszkov 1865-ban írt, *Kisvárosi Lady Macbeth* című novelláját, mert úgy érezte, hogy témái miatt – a nők társadalmi elnyomása, élet egy világtól távol eső közösségben, szenvedélyes, tiltott szerelem – filmadaptációért kiált. Az eredeti történetből Dmitrij Sosztakovics a harmincas évek elején operát szerzett. Ezt az operaverziót Sztálin betiltatta, mert túlságosan felforgató jellegűnek találta. (A Magyar Állami Operaház 1965-ben mutatta be először, majd 2005-ben ismét műsorra tűzték, Vidnyánszky Attila rendezésében.)

Oldroyd azonnal ráharapott a sztorira. „A korszak irodalmában a női hősök, mint Katherine általában némán szenvedtek vagy öngyilkosságot követtek el. Ám itt egy olyan ifjú főhősnő, aki harcba száll függetlenségéért, és maga dönt sorsáról, méghozzá igencsak kegyetlen, vérengző módon.” – mesél a rendező. A filmadaptációban szinte teljesen a novellára támaszkodtak, ám néhány nagyobb változtatással el is tértek tőle. Kitalálták a szolgálólány, Anna karakterét, és megváltoztatták a történet végét is (az eredetiben Katherine lelepleződik és megbűnhődik az elkövetett bűnökért).

A 2014-ben rövidfilmes Oscar-díjra jelölt producer Fodhla Cronin O'Reilly egy közös barátjukon keresztül találkozott a rendezővel. „A film szempontjából alapvető volt az együttműködés Fodhlával. Mivel én a színház világából érkeztem, az ő filmes tapasztalataira hagyatkoztam az adaptáció elkészítésében” – meséli Oldroyd.

A közös gondolkodást elősegítendő, a forgatókönyvíró Birch egy rövid szövegben megfogalmazta, miért akarta ezt a történetet életre keltetni. „Íróként elkerülhetetlenül olyan történetek, karakterek, tájak és nyelvek bűvöletében élek, melyekben ott a lehetőség, hogy általuk új területeket fedezzek fel. A történet íve nem ismeretlen számunkra, mégis, a film új fordulatokat vesz, folyamatosan meglepi és rákényszeríti a nézőt, hogy tartsa a tempót. Katherine-t semmi nem állítja meg, és gyilkosságok sorozatát követi el, a film története pedig egészen másként alakul, mint ahogy vártuk.”

A FILM SZEREPLŐI

Az alkotók Nagy-Britannia egyik legelismertebb casting rendezőjét, Shaheen Baig-et (*Fekete tükör-sorozat*, *Control*, *Starred Up*, *Más világ*) kérték fel a herculesi feladatra: megtalálni azt a hamvas, ártatlan lányt, aki meggyőzően tud átalakulni kegyetlen gyilkossá; és partnerét, a fiatal férfit, aki életre kelti a nyers szexualitást, és alászáll vele a bűn mélységeibe egészen az örületig.

Florence Pugh-ról Oldroyd így nyilatkozott: „Láttam őt Carol Morley *Eszmélet* című filmjében, lenyűgözött nyitott és őszinte alakítása. Azonnal tudtam, hogy Katherine szerepéhez tökéletes lenne az ő személyisége. Florence alakítása hihetetlenül erős és magabiztos – ösztönös és nagyszerűen kidolgozott.”

Pugh elismeri, hogy katarakterének átalakulása volt az ok, amiért annyira megtetszett neki a forgatókönyv. „Egy ártatlan lányt látunk átváltozni olyan figurává, aki borzalmas dolgokra lesz képes – és még ha tudjuk is, hogy rosszat tesz, azt akarjuk, hogy sikerüljön neki, szimpátiát érzünk iránta.”

Miután megtalálták a tökéletes Katherine-t, hátra volt a következő nagy feladat: a szeretőjét, Sebastiant alakító színészt kellett felkutatni. A próbafelvételek során, melyek a shortlistbe jutott színészekkel készültek, egyértelműen az énekes-dalszerző, rendező és újonc színész **Cosmo Jarvis** emelkedett ki a mezőnyből. A producer Cronin O'Reilly szerint „fizikumából adódóan megtestesíti a földéken dolgozó karaktert, de van benne egy kis sebezhetőség is, ami nagyon

érdekesse teszi.” Jarvis lelkesen fogadta a szerepajánlatot. „Ritkán kap az ember lehetőséget ilyen összetett karakter megformálására rögtön a karrierje elején” – mondja. „Érdekelt a karakterek közti dinamika – Sebastian időnként olyan, mint egy háziállat. Bűnös és zűrös karakter.”

Katherine szolgája, Anna is kiemelkedően fontos figura a történetben. Ő válik úrnője ellentétjévé, miután tanúja lesz házasságtörésének és a gyilkosságoknak. A stáb olyan színészt keresett, aki óriási érzelmi töltetet képes megjeleníteni kevés szöveggel. „Rögtön tudtuk, hogy megtaláltuk Annát, amint talákoztunk Naomival” – meséli Oldroyd. „Pár szóval képes kifejezni az érzelmek óriási skáláját.” **Naomi Ackie**, aki főként színházban játszott korábban, izgatottan várta, milyen lesz egy színházi rendezővel dolgozni ebben az új, filmes felállásban.

A mellékszereplőket szintén a színház és a film világából választotta ki a rendező. Az érzelmileg kiürült és elnyomó férj szerepére a kezdetektől **Paul Hiltont** akarta. „Mindig is Paul lebegett a szemem előtt férjként, és amikor elküldte a próbafelvételt a szerepre, megdöbbentem: még soha nem láttam ennyire komolyan előkészített anyagot. Volt díszlet, beállított fények, és jelmezt is viselt. A forgatáson nem is tértünk el nagyon az általa küldött anyagtól!” – vallja be Oldroyd.

Boris, a család pátriárkája elkötelezetten örökdi a családi vagyon felett. A stáb nagy szerencséjére **Christopher Fairbank** örömmel vállalta a szerepet. „Olyan színészre volt szükségünk, akinek súlyos a jelenléte, ő a pátriárka, aki ellen Katherine küzd, és Christopherből sugárzik ez az erő” – avat be a rendező. Birch forgatókönyve kulcsfontosságú volt abban, hogy Fairbank csatlakozott a stábhöz. „Van valami ebben a filmben, ami felfedi a korabeli nők gondolkodásmódját. Nagyon nyers, néha nagyon ijesztő. Úgy vélem, a közönség készen áll rá, hogy befogadja” – teszi hozzá Naomi Ackie.

A HELYSZÍN

A film sikere szempontjából kiemelkedően fontos volt, hogy a megtalálják a megfelelő helyszínt, hiszen a nagy udvarház, ahol Katherine csapdába kerül, egyszerre nyomasztó és fojtogató, de a szabadság pillanatait is jelenti, tehát maga is egy szereplő, fizikai és metaforikus értelemben is. A film jelentős része a házban vagy a kisebb melléképületekben játszódik, míg a vad, szélfúttá mezők és az erdő, ahova Katherine kiszabadul, szintén lényeges elemei a filmnek. „A kapcsolat a karakter és a környezete között lenyűgöző volt számomra,” emlékezik vissza Alice Birch. „A hangával benőtt lankák, a lápvidék és a folyó mind élő elemek, és változnak, ahogy Katherine életre kel, és létezése egyre érzékibb és harcosabb lesz.”

Az előkészítés korai szakaszában Oldroyd úgy döntött, hogy Durham és Northumberland környékén keres helyszínt. A Brit-szigetek egyik legkevésbé lakott területe, Northumberland tükrözi Katherine saját izolációját is. Anglia északkeleti területe Oldroyd számára nem volt ismeretlen, itt tanult a Durham University hallgatójaként. A stáb szerencsésen megtalálta a számukra legmegfelelőbb helyszínt: ez volt a Lambton kastély, közel Chester-Le-Streethhez. Az üresen álló kastélyt a 19. század elején építették. Számos korhű szobája, a konyhák, az istállók és a lépcsőházak és a tágas udvarok kiválóan megfeleltek a célnak. Az alkotók és a szereplők a közeli faluban laktak, és az egyetlen nagy helyszín miatt képesek voltak a díszlet változtatása nélkül leforgatni a filmet.

Ez azt is jelentette, hogy a rendező a helyszínen tudott próbálni a színészekkel, a kellékekkel, jelmezben, ami különösen fontos volt számára – debütáló filmrendezőként. „Szükségünk volt egy próbaidőszakra, hogy a színészek biztonságban érezzék magukat a díszletben, és maguk is előállhassanak a javaslataikkal. Másként bajba kerültünk volna, ha a forgatáson nyomaszt minket az idő rövidsége, miközben millió más dolgon kell gondolkodni.”

A FILM LÁTVÁNYVILÁGA

Annak érdekében, hogy a 19. századi Észak-Anglia világát minimális költségvetésből életre keltsék, a kreatív csapat a legtehetségesebb, de még elérhető áron dolgozó szakembereket akarta megszerezni. A sok pénz helyett az a remény éltette ezt a törekvésüket, hogy a forgatókönyv színvonala és a rendező kreatív víziója elég meggyőző lesz számukra, hogy csatlakozzanak. **Jacqueline Abrahams**, *A homár* és *A fekete ruhás nő 2.* designere volt az egyik célszemély. A rendező egyáltalán nem volt biztos abban, hogy meg tudják szerezni őt. „Úgy gondoltuk, igen kicsi az esély rá, hogy sikerüljön, hiszen Jacqueline nagyon tapasztalt, de amikor beleegyezett hogy találkozzunk, olyan képeket és referenciákat mutatott, amik tökéletesen egybeváltak az én elképzeléseimmel. Alig hittem el, hogy igent mondott. Az egyik legjobb együttműködés lett belőle.”

Egy másik kulcsfontosságú pozíció a jelmeztervezőé volt, és a szűkös költségvetés dacára a stábnak olyan szakembert sikerült erre a feladatra is elcsábítania, aki a hitelesség oltárán igen sokat áldozott már. **Holly Waddington** olyan filmekben dolgozott korábban, mint a *Lincoln*, a *Vágy és vezeklés* és a *Hadak útján*, és annyira lenyűgözte a rendezőt és a producert, hogy az első találkozón felajánlották neki a munkát. „A referenciák és a tudása, a minták és a jelmezek iránti szenvedélyes hozzáállása nagy hatással volt ránk. Kézzel varrt fűzőket és esküvői ruhákat, és elutazott Franciaországba hogy eredeti, a korszakból származó darabokat szerezzen be. Abban is megállapodtunk, hogy a karakterek igazi ruhákat és nem kosztümöket viselnek majd. Nem tűnt helyesnek, hogy minden alkalommal új jelmezben jelenjenek meg a filmben.”

Már csak egy kardinális fontosságú szakember hiányzott a csapatból: az operatőr, akit a világ másik felén találtak meg. A Melbourne-ben élő **Ari Wegner** lett a kiválasztott, akinek rövid- és egészestés filmjeit már számos filmfesztiválon, Velencétől Cannes-on át Berlinig bemutatták.

FELKÉSZÜLNI A 19. SZÁZADBÓL

A forgatást megelőző heteket az alkotók és a színészek a 19. századi Northumberland tanulmányozásával töltötték.

Naomi Ackie és Florence Pugh mindketten belemerültek a nagy vidéki udvarház életébe, hogy karaktereikhez feltérképezzék, hogyan néztek ki és hogyan viselkedtek akkoriban az ott élők. „Sokat kutattam a témában, mi volt a cselédek feladata, mi volt az elvárás velük kapcsolatban,” mondja Ackie. „A kosztümök és ékszerek, amelyeket viseltünk, a korszakból származtak, és ez sokat segített, hogy abba a világba helyezkedjünk.” Pugh azt tanulmányozta, hogy reagálhatott karaktere az őt érő hatásokra, és hogyan láthatták őt a kortársai. „Mindennél jobban fókuszáltam a korszak viselkedési szabályaira, mert a kosztümök és kellékek önmagukban nem elegendőek. Ha nem tudod, hogyan szólították meg egymást akkoriban az emberek, hogyan ültek, milyen pózokat vettek fel, nem tudod hitelesen megjeleníteni a karaktert”.

Cosmo Jarvis úgy érezte, ahhoz, hogy azonosulni tudjon karakterével, a 19. századi szolgálégény hasznos, ha sokat beszél és dolgozik lovakkal és kutyákkal. „Nagyon lelkiismeretesen készültem, de mivel nem vagyok állatidomár alkat, eleinte elég nehezen ment” meséli Jarvis. Úgy döntött, az azonosulás érdekében bevállalja még azt is, hogy a konyhapadlón alszik, és a forgatás során végig a durhami akcentust használta. „Egy pillanatra sem akartam kiesni a karakteremből, főként a nehezebb jelenetek esetében” – mondja a színész.

Jarvis még a durhami bárókban is a helyi akcentussal beszélgetett a helyiekkel, akik soha nem jöttek rá, hogy színésszel van dolguk.

„Az a világ, amelyben Katherine találja magát, nélküli a szépséget – Alexander és Boris az ipari forradalom idején és révén szereztek vagyonukat, ezt a ház is tükrözi, például nincsenek benne élénk színek. Az 1860-as évek kosztümjei, a fűző és a krinolin is erőteljesen szimbolizálják, milyen csapdahelyzetbe kerül Katherine fizikailag és mentálisan. Konzervatív megjelenést kellett reprodukálnunk, a korszakra jellemző sötét és fekete színárnyalatokat használva. A make up-csapat hasonlóképpen gondolkodott: egyszerű és természetes

sminket készítették” – avat be Oldroyd. „Az emberek akkoriban nem mosakodtak és borotválkoztak minden nap, ezt is rekreáltuk.”

Az operatőr és a rendező a korszakot illető további, különleges referenciákat is gyűjtöttek: a fény minőségét vizsgálták európai festményeken. „Megegyeztünk, hogy több északi jellegű fényt használunk a filmben, inkább a németalföldi és skandináv festményeket idézve, mint a dél-európai fényviszonyokat.”

A FORGATÁS

Az ambiciózus tervek ellenére a forgatás kellemes élmény volt a szereplők és a stáb részére is, köszönhetően az intenzív és körültekintő tervezésnek és okos döntéseknek. „24 napunk volt, hogy leforgassunk 90 oldalt” – kommentálja Oldroyd, „ami azt jelenti, hogy mindennek tervszerűen kellett haladnia. Óriási segítség volt a rendezőasszisztensünk, akire ebben támaszkodhattunk. Az egyetlen helyszín is sokat segített abban, hogy ne kelljen versenyt futni az idővel.”

A rendező tisztában volt tapasztalatlanságával, és hálás volt a stábnak, hogy megosztották vele javaslataikat. „Csak a tapasztalat útján lehet ezt megtanulni. Komoly együttműködésről volt szó – még ha rendező is hozza meg a végleges döntést, a stábtagnak érezniük kell, hogy javaslataikkal megkereshetik, anélkül, hogy tartanának az elutasítástól. A saját feladatkörükben mindig jobbak lesznek, mint én, úgyhogy oda kell figyelni, mit mondanak”.

Az alkotóknak még egy különösen fontos döntést meg kellett hozniuk: az egy helyszín miatt kronológiai sorrendben kellett forgatniuk. Tapasztalt vágójuk, Nick Emerson (*Starred Up*, *Good Vibrations*) már a forgatás idejére csatlakozott hozzájuk, és segítsége pótolhatatlannak bizonyult a megfelelő jelenetek leforgatásában. Oldroyd így emlékezik: „Színházi múltam miatt megszoktam, hogy egy színdarabot az elejétől kezdve bontok ki, ezért az időrendi sorrend megtartása számomra nagyon fontos volt a forgatáson is. Vágónk választotta ki és állította sorrendbe a jeleneteket a helyszínen, így a harmadik hét végére már láttuk, mi hiányzik és mi az, amit elhagyhatunk, mivel a történet egy bizonyos irányba tartott.”

A forgatás előrehaladtával Oldroyd és a producer, Cronin O'Reilly ráébredtek, hogy ami igazán érdekli őket, az eltér a színdarab menetétől. „Arra jöttünk rá, hogy mindent a háttérbe toltunk, ami eltávolított minket Katherine-től. Eredetileg az ő börtönbe kerülését akartuk bemutatni, de ahogy öntudatra ébred, a kamera egyre inkább vele mozog és lélegzik.”

Oldroydban a színészek szövetségést találtak. „Igazán színészcentrikus rendező” mondja Christopher Fairbank. „A technológia korában könnyű a figyelemnek elterelődnie a színészi alakításról, senkit nem érdekel a színész vagy a karakter, de William ennek tökéletes ellentétét képviselte. Jarvis szerint „nem akarta olcsón megúszni. Az alacsony költségvetéssel járó elkerülhetetlen problémák sem érintették a stábtagokat és a színészeket. Amikor egy áramszünet majdnem tönkretette az egyik forgatási nap végét, Oldroyd beült férfi főszereplőjével egy kisbuszba, hogy felvegyenek a közeli erdőben néhány fontos szekvenciát. „Felkészülni és aggódni sem volt időm, tökéletesen bejött”, meséli Jarvis.

AZ UTÓMUNKA

A forgatást követően a rendező és a vágó 15 hétre beköltözött egy „igazán lakályos” kelet-londoni áruszállító konténerbe, hogy befejezzék az editálást. „A végső vágás során kapta meg a valódi formáját a film. Nick, a vágónk, nyitott volt, őszinte, kísérletező alkat. Tiszteletben akartuk tartani Alice Birch munkáját, ugyanakkor olyan színészi alakítások birtokában voltunk addigra, melyek miatt másként láttuk a filmet.”

„Azon kaptuk magunkat, hogy kivágtunk néhány leforgatott jelenetet”,– folytatja Cronin O'Reilly. „Ez lett a módszer, mindent elkezdtünk lemezteleníteni, visszatartani információt, hogy eljussunk oda: mindent Katherine szemével látunk. A 110 perces kész anyagtól

jutottunk el a 84 perces final cutig, ami tekintve, hogy így is nagyon gazdaságosan forgattunk, nagy lépés volt.”

Miután a végső vágás elkészült, a stáb alkalmazott két hang designert, hogy segítsenek a film hangulatát készre formálni. Az óriási tapasztalattal rendelkező BAFTA-nyertes Ben Baird (*Snow In Paradise, Whitechapel*) hangmixer együtt dolgozott az Ivor Novello-díjas Dan Jones zeneszerzővel (*A vámpír árnyéka, David Attenborough természetfilmes sorozatai*) hogy egy igazán különleges hangkulisszát hozzanak létre, mely tükrözi Katherine egyre jobban széteső elmeállapotát. Erről a folyamatról Cronin O'Reilly így nyilatkozik: „Nem akartunk túl sok zenét használni a filmben, tiszteletlenség lett volna ezzel a világgal szemben. Azt akartuk, hogy a táj és az épületek hangjai maguk váljanak a film zenéjévé.”

L A D Y
← →
M A C B E T H

BEMUTATÓ: 2017. SZEPTEMBER 28.

 magyarhangya